

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

Taneční umění

Pedagogika tance

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

System čtyřborové výuky předškolních žáků v ZUŠ

Lucie Drážková Drengubáková

Vedoucí práce: MgA. Marie Fričová, Ph.D

Oponent práce: Mgr. Jiří Lössl

Datum obhajoby: 6. červen 2017

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha 2017

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

MUSIC AND DANCE DEPARTMENT

Dance art

Dance pedagogy

BACHELOR´S THESIS

**System of four-branch education for preschool
children in Elementary School of Arts**

Lucie Drážková Drengubáková

Supervisor: MgA. Marie Fričová, Ph.D.

Opponent: Mgr. Jiří Lössl

Date of advocacy: 6 June 2017

Academic title granted: BcA.

Prague 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

System čtyřborové výuky předškolních žáků na ZUŠ

vypracovala samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne

.....

podpis studenta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy, tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá vzděláváním předškolních dětí na Základních uměleckých školách. Zaměřuje se na systém čtyřoborové výuky, tedy na zatím ne příliš rozšířenou formu paralelního vzdělávání ve všech čtyřech oborech vyučovaných na ZUŠ – tanečním, hudebním, literárně-dramatickém a výtvarném.

Cílem práce je připravit podklady a náměty pro tento způsob výuky a usnadnit tak práci pedagogům, kteří by měli zájem o tento způsob práce, ale odrazuje je například náročnost přípravy takového projektu.

Abstract

This bachelor's thesis is concerned with the education of pre-school children in Schools of Arts. It is focused on a four-branch system of schooling, which is so far not much widespread form of parallel education in all four branches taught in Schools of Arts – dance, music, dramatic and visual arts.

The aim of my work is to prepare some materials and topics for this kind of teaching and thus to ease the work of teachers who would like to work this way but can be discouraged for example by the demands of preparing such a project.

Poděkování

Ráda bych poděkovala MgA. Marii Fričové za její čas, který mi při konzultacích k práci věnovala, i za její rady, které mi pomohly k úspěšnému vytvoření této bakalářské práce. Také děkuji manželům Loosovým za pomoc s formální stránkou této práce.

OBSAH:

1	Úvod	1
2	Pojem estetická výchova.....	3
3	Výhody uměleckého vzdělávání v předškolním věku	4
4	Mezioborová propojení	5
4.1	Vztah tance a ostatních oborů.....	5
4.2	Provázanost oborů mezi sebou.....	6
5	Rozvržení výuky	8
6	Koncepce výuky - studijní plán	9
7	Rozpracování vybraného námětu	10
7.1	Téma: <i>Zima</i>	11
7.1.1	Listopad	11
7.1.2	Prosinec	14
7.1.3	Leden.....	18
8	Závěr	22

PŘÍLOHY

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1 Úvod

Nápad vytvořit systém čtyřoborové výuky žáků ve věku 5-7 let vznikl na naší škole před několika lety. Do té doby jsme praktikovali běžný způsob, tedy že žáci v 5 letech nastoupili do přípravného ročníku vybraného oboru – hudebního, tanečního, výtvarného nebo literárně-dramatického a po dvou letech postoupili do 1. ročníku základního studia. Zamýšleli jsme se ale nad tím, že v tak raném věku je obtížné předvídat, pro jaký obor bude mít dítě nadání, a pro rodiče není snadné jednoznačně určit, co bude jejich potomka bavit. Často potom nastává situace, že žák přestupuje z oboru do oboru, než se mu podaří najít ten, pro který má nadání, a ztrácí tak čas, který mohl věnovat perspektivnímu studiu.

Jak píše profesor Ladislav Daniel ve své knize *Metodika hudební výchovy* (1992), člověk se rodí s určitými vlohami, na jejichž základě si pak vhodnými činnostmi své schopnosti rozvíjí. Umělecká vloha se u někoho rozvine ve schopnosti hudební, u jiného v herecké nebo básnické.

V praxi se pak na uměleckých školách často setkáváme s dětmi, které mají talent pro více oborů. Pro ně je čtyřoborová příprava šancí toto nadání včas odhalit a podchytit a od začátku se rozvíjet ve více směrech.

Ideál mnohostranného osobnostního rozvoje se objevuje v různých etapách vývoje lidstva, v různých kulturách, v různých filozofických i výchovných teoriích. Dagmar Čapková ve své stati o vývoji názorů na estetickou výchovu nejmenších cituje Platónovu myšlenku: „Dítěti je blízké umění múzické; pohyb a projev zvukový, rytmus a harmonie jsou člověku vzorem.“ (Mišurcová, 1974, s. 15).

Mnohé výzkumy zaměřené na celkový vývoj dítěte prokázaly, že estetický cit hraje významnou roli ve vývoji člověka od útlého dětství. Výchovné názory objevující se v průběhu dějin dosvědčují stoupající přesvědčení, že raný věk je bohatým zdrojem možností pro vytváření integrity tělesného i duševního vývoje. Významný německý pedagog přelomu 18. a 19. století Friedrich Fröbel, stoupenec Kantův a pokračovatel Rousseauův a Komenského, upozorňoval na to, že úkolem vychovatelovým je podnítit všechny přirozené vlohy dítěte a umožnit jejich spontánní rozvoj. Modelování, malování, tanec a zpěv, básničky či povídky, to vše je podle něj prostředkem, jak hrou pomáhat k rozvoji celé dětské přirozenosti po stránce morální, citové i rozumové.

Na Rousseauovu myšlenku všestranného rozvíjení dětských smyslů v předškolním věku navazovala i italská lékařka a pedagožka Marie Montessori.

Prostředkem k rozvoji smyslů, prvních dětských zdrojů rozumového poznání, jí bylo umění.

V naší zemi koncem 19. a začátkem 20. století se vztahy člověka a umění od dětství do dospělosti zabýval především Otakar Hostinský. Zaměřoval se na umělecké projevy dítěte v jeho ontogenetickém vývoji, upozorňoval na to, že vychovatel musí vysledovat zvláštní estetický vývoj dítěte, aby v něm mohl záhy začít vychovávat zájem o umění (Mišurcová, 1974).

V publikaci *Zpíváme a tvoříme s malými* (Raková aj., 2012) se autorky zabývají dětskou tvořivostí. Upozorňují na to, že každý jedinec je tvořivý a jak se jeho kreativita bude rozvíjet, závisí na podnětech z okolí. Proto se domnívám, že je dobré nabídnout dětem již v raném věku podněty z nejrůznějších uměleckých oblastí a umožnit jim objevit v sobě talent, který by mohl být přehlédnut nebo potlačen například tím, že rodiče vyberou dítěti obor, který upřednostňují oni.

Judovina-Galperina, ruská hudební pedagožka a autorka knihy *U klavíru bez slz* píše: *„Každé dítě, které vstoupí do vaší třídy, je unikátní svět, jedinečný souhrn vlastností osobnosti, charakteru, temperamentu. Každé získalo od svých rodičů neopakovatelnou kombinaci genů a individuální výchovu. Nekonečná rozmanitost lidských typů – to je neocenitelný dar, kterým nás obdařila příroda.“* (2000, s. 10).

Úkolem pedagogů ve čtyřborové přípravce je pak typ dítěte správně rozpoznat nebo odhadnout a nabídnout mu směr, v němž se může úspěšně rozvíjet.

Rozhodli jsme se tedy dát na naší škole dětem možnost seznámit se hned na začátku se základy všech oborů a rodičům poté doporučit ten, pro který vykazuje jejich dítě nejlepší předpoklady. Zároveň se domníváme, že je pro děti prospěšné vyzkoušet si všechny čtyři možnosti a získat alespoň základní povědomí o každém z oborů a že tento způsob umožňuje dětem všestranný rozvoj.

2 Pojem estetická výchova

Myšlenka vzdělávání předškolních dětí současně ve všech uměleckých disciplínách není nová, přesto zatím není na našich školách ve větší míře rozšířená.

Estetické výchově a její prospěšnosti se obsáhle věnuje už kniha *O estetické výchově nejmenších* (kolektivu autorů, 1974). Najdeme zde statě od známých osobností z jednotlivých oborů pojednávající o smyslu a systému estetického vzdělávání, o cílech a prostředcích estetické výchovy, o objasněných otázkách i problémech dosud čekajících na řešení. Jedná se o první systematické zpracování tohoto tématu u nás, protože dříve se otázce uměleckého vzdělávání předškolních dětí nevěnovala přílišná pozornost.

Autoři propagují názor, že estetická výchova je důležitým činitelem citového rozvoje dítěte, nezbytným pro všestranný a harmonický rozvoj osobnosti. Upozorňují na to, že se málo bere v potaz poznatek, že základy estetického vztahu člověka ke světu, jeho estetických zájmů a aktivity vznikají a tvoří se od prvních let života už ve věku předškolním. Rozhodující podíl na ovlivňování estetického vývoje člověka mají tedy rodiče, vychovatelky v mateřských školách a umělci tvořící pro nejmenší. V současné době můžeme do této skupiny zařadit už i pedagogy základních uměleckých škol, kteří se věnují vzdělávání předškolních dětí.

Touto knihou chtěli její tvůrci přispět také k řešení jednoho z hlavních úkolů teorie estetické výchovy, za nějž považovali vytvoření jednotného systému estetické výchovy. Je otázkou, jak dalece se jim to povedlo vzhledem k tomu, že i po čtyřiceti letech od vydání knihy se s tímto způsobem výuky setkáváme jen ojediněle. Počet škol nabízejících toto zaměření se ale pomalu rozšiřuje a v budoucnu snad budou přibývat další. Možnost vyzkoušet si tento druh vzdělávání mají v současné době například žáci v ZUŠ Zbiroh (Předškolní estetická výchova), v ZUŠ Františkovy Lázně (Systematická čtyřborová estetická výchova – „Experiment“), ZUŠ v Ústí nad Labem nazývá tento předmět Přípravná estetická výchova pro hudební, výtvarný, taneční a literárně-dramatický obor, ve Zlíně je to Estetická výchova pro děti od 5 let, v Lounech Kolečko předškoláků.

3 Výhody uměleckého vzdělávání v předškolním věku

Autorky již zmíněné knihy *Zpíváme a tvoříme s malými* (Raková aj., 2012) poukazují také na to, že je potřeba začít s rozvíjením talentu co nejdříve, protože s přibývajícím věkem kreativita ustupuje. Dítě začne být svazováno potřebou sebehodnocení, začne mít zábrany, obává se chyb. Tím, že začneme pracovat s dětmi již v předškolním věku, jim pomůžeme, aby svou potřebu tvořit a objevovat s věkem neztratily, ale aby jejich tvořivé aktivity při dalším studiu nabývaly na kvalitě.

Stejný názor má i Judovina-Galperina, která propaguje rané učení a vyzdvihuje jeho přednosti. Říká, že dítě prochází ve svém vývoji několika tzv. „kritickými obdobími“, která jsou charakterizována vysokým stupněm vnímavosti a výraznou plastičností činnosti mozku. Pokud se dítě setká s hudbou (potažmo jakýmkoli jiným druhem umění) v jednom z těchto období, stane se to, co významný ruský genetik V. P. Efroimson nazval „vtisknutím“, „impresingem“. „Vtisknutím“ je myšleno aktivizující působení vnějšího prostředí v citlivém období vývoje, které v některých případech může určit a ovlivnit celý následující život člověka. Říká, že začátek v nepravý čas, promeškané „kritické období“, jsou základními příčinami, pro které se tak zřídka odhalují a ještě nesnadněji se plně realizují vrozené vlohy a schopnosti (2000, s. 15).

Profesorka Eva Machková, zakladatelka katedry výchovné dramatiky na DAMU, ve své knize *Jak se učí dramatická výchova* píše, že jedním ze základních principů dramatické výchovy je hra a tvořivost, což podle mě platí nejen pro dramatický obor, ale pro umělecké obory všeobecně. Hra je podle Machkové činností, která se uplatňuje po celý život člověka, u předškolního dítěte je pak hlavní a zcela převažující náplní času v bdělém stavu (2007).

Tím, že začneme pracovat s dětmi v předškolním věku a formou hry a tvořivých činností se budeme snažit přiblížit jim jednotlivé umělecké disciplíny, máme možnost upoutat včas jejich pozornost a vzbudit v nich zájem o umění.

4 Mezioborová propojení

Dalším aspektem podporujícím zavádění čtyřoborového vzdělávání na školách je to, že se umělecké obory vzájemně prolínají a doplňují a pro děti je pak jistě výhodou, že mohou poznatky z jednotlivých oborů využít i v ostatních zaměřeních.

4.1 Vztah tance a ostatních oborů

V praxi pozorujeme, že například děti, které navštěvují taneční obor a zároveň hrají na nějaký hudební nástroj, se při práci v hodině a při nácvičce choreografií většinou lépe orientují v hudební předloze, nemají problém s rytmem, poznají začátek a konec fráze, udrží tempo, dobře vystihnou náladu skladby. Proto i taneční pedagožka Jarmila Jeřábková považuje za velmi důležité rozvíjet u tanečníků už od předškolního věku hudební citění, často zdůrazňuje důležitost propojení pohybu s rytmem a melodií. Důsledkem rytmické nebo melodické změny je i změna pohybu, učíme tedy děti slyšet proměny rytmu, konce a předěly hudebních frází, orientovat se ve dvou a třídílných hudebních formách, reagovat pohybem na změny dynamiky (Jeřábková, 1986).

Velice prospěšným a s tancem v mnoha směrech propojeným se mi jeví literárně-dramatický obor, protože v současné době se v tanci neprezentuje jen dokonalá technika. Tanečník musí být schopen vyjádřit i emoce, propojit pohyb a výraz, procítit to, o čem tančí, a zprostředkovat své prožitky divákovi. Součástí choreografií bývá často i mluvené slovo, zejména nejmenší žáci doplňují svůj taneční projev recitací dětských říkadel nebo básniček ilustrujících zpracovávané téma. Stejně tak je pohybová průprava výhodou pro žáky dramatického oboru vzhledem k tomu, že v divadelních hrách nebo etudách se často objevují taneční vsuvky a herec by měl být schopen své tělo ovládat a využívat jeho možnosti i při mluveném projevu (gesta, postoj).

Žáci, kteří navštěvují současně taneční a výtvarný obor, mívají cit pro barvy a jejich kombinování, což se může uplatnit při výběru a tvorbě kostýmů, manuální zručnost je zase možné využít k výrobě rekvizit nebo kulís.

4.2 Provázanost oborů mezi sebou

Pokud se ale na mezioborové propojení podíváme z opačné strany, tak podle mého názoru je největším solitérem hudební oddělení, jehož žáci se při výuce mohou obejít bez pohybového, dramatického i výtvarného základu (výjimkou jsou ovšem žáci, kteří studují zpěv a zajímají se o muzikálové herectví, které představuje propojení hudby, tance i divadla). Přesto i hudebníci často využívají podklady a postupy z jiných oborů.

V učebnicích a notových sbornících pro nejmenší hudebníky je dětská představivost podněcována inspirativními obrázky, které pomáhají navodit atmosféru a na jejichž základě se děti mohou vcítit lépe do nálady skladby. Základním materiálem k hudebním hrám tvoří řeč. První cvičení jsou odvozována z pěkně znějících slov, vět a říkadel. Zároveň s říkáním slov dítě lehce tleská nebo pleská rukama o nohy. Rytmizovaný přednes je přípravou pro dodržování a cítění základního tempa (Janžurová a Borová, 1992).

Klavírní pedagožka Judovina-Galperina se ve své knize zmiňuje o tom, že až na malé výjimky, nezávisle na svých hudebních vlohách, přicházejí její žáci do hodin klavíru s přílišným napětím zádovkých a šíjových svalů, a to velice vadí učení hře na klavír.

Předpokládá, že děti mají záda často napjatá kvůli narušení rytmičnosti pohybů, což je velmi důležitý faktor, podmíněný mnoha fyziologickými příčinami. Jako příklad udává práci svalů při chůzi - když se opíráme o pravou nohu, levá je uvolněná, a naopak. Ale jen tehdy, když je námaha při chůzi správně rytmicky rozdělená. Smysl pro rytmus podle ní ovlivňují mnohé aspekty životní činnosti, a proto je důležitá výchova vnitřního citu pro rytmus už od raného dětství. Rytmickou nerovnováhu pak mohou způsobit určité fyziologické nedostatky, vrozené nebo získané, narušení vestibulárního ústrojí. Pomoci mohou procházky, velmi užitečný je podle ní tanec nebo jakýkoli pohyb podle hudby (2000, s. 49). Proto je pro klavíristy a obzvláště pro začátečníky důležitá soustavná péče o fyzický stav, trénink pohybového systému, obecně péče o aktivní pohyby. Z tohoto důvodu Galperina ve své praxi stále užívá různých gymnastických cviků, cvičení pro správné držení těla a aktivizaci velkých svalů.

U výtvarného oboru je tomu podobně jako u oboru hudebního. Nevyužije nijak pohybové ani výrazové prostředky, hudba mu ale může posloužit jako podnět nebo zdroj inspirace při hledání témat pro výtvarné zpracování. Stejně

jako u hudebního oboru se pak mohou uplatnit různá pohybová cvičení v přestávkách během výtvarných činností, při nichž děti dlouhou dobu sedí bez pohybu a mohou pak mít potíže s pohybovým aparátem.

Dramatický obor tak jako taneční také čerpá nejvíce z ostatních tří oborů, herci potřebují zvládnout základy pohybové i hudební výchovy, znalosti z oboru výtvarného pak mohou využít při výrobě kulis a rekvizit. U předškolních dětí je prioritou potřeba pohybu, potřeba kompenzovat jeho nedostatek, kultivace pohybu (oproti pohybu spontánnímu), jeho diferenciaci (temporytmus, dynamika, vědomé ovládnutí pohybu). Nezbytnou součástí lekcí dramatické výchovy jsou tedy různá tělesná cvičení a taneční hry. Velice důležitý je pro dramatický obor i rytmus, reakce na jeho změny, gradace. Učitel může v hodinách využít pohybové aktivity doprovázené hrou na rytmické nástroje nebo průpravná cvičení s vytleskáváním rytmu, hrou na tělo, apod. (Machková, 2007).

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem se tedy domnívám, že taneční a dramatický obor jsou nejkomplexnějšími z těch oborů, které se na uměleckých školách vyučují. Prolínají se v nich poznatky ze všech ostatních zaměření a pro tanečníka nebo herce je tedy vždy výhodou orientovat se v těchto směrech alespoň okrajově a nevzdělávat se pouze jednostranně. Všestranně vzdělaný interpret je pro každého pedagoga nebo choreografa přínosem, má jakousi přidanou hodnotu a nabízí větší potenciál, práce s ním je snadnější.

5 Rozvržení výuky

Jako ideální se ukázalo rozložení výuky do dvou lekcí po 45 minutách v týdnu, což je stávající hodinová dotace pro přípravné studium. Systém střídání oborů by probíhal například tak, že lekce výtvarné a dramatické výchovy by byly v jednom týdnu, v dalším by se pak vystřídal hodina hudební a taneční výchovy. Stavba lekcí je koncipována tak, že jeden den v týdnu proběhne pohybová aktivita (tanec/dramatika) a další den je vyčleněn pro aktivitu klidovou (hudba/kreslení).

Přemýšleli jsme i o způsobu, jak zařadit všechny čtyři obory do jednoho týdne, ale nenašli jsme žádný vyhovující model. Jeden zvažovaný způsob byl, že bychom v jednom dni během 45- ti minutové lekce odučili dva předměty, což je velice nepraktické a časově nedostačující, protože na každé zaměření by tak připadlo pouze dvacet minut. Ve druhém modelu bychom věnovali každému oboru 45 min., ale museli bychom pak lekce prodloužit na 90 min. Takovéto hodiny by ale pro předškolní děti byly příliš dlouhé a časová dotace by překračovala normu stanovenou Rámcovým vzdělávacím programem pro ZUŠ (dále RVP). Poslední zvažovanou možností, víceméně hypotetickou, by pak byly čtyři 45-ti minutové lekce v týdnu, což by ale představovalo velkou časovou zátěž pro rodiče a opět bychom překročili normu RVP. Školné by pak také muselo být dvojnásobné, což by mohlo být diskriminační pro rodiny s menšími výdělky nebo více dětmi, které by chtěly navštěvovat ZUŠ.

Školné pro předškolní děti, které navštěvují běžnou přípravnou výchovu v jednotlivých oborech, je na naší škole nyní 250 Kč. U čtyřoborové přípravy s výukou dvakrát týdně po 45 minutách by zůstalo stejné, protože žáci by měli shodnou hodinovou dotaci.

Všichni zainteresovaní učitelé by si ve svém úvazku vyčlenili pro tuto přípravku 45 minut týdně. Výuka jedné skupiny by sice probíhala pro daný obor jednou za 14 dní, ale protože přípravná výchova je určena pro děti ve věku 5 – 7 let, měli bychom dvě skupiny – mladší a starší, které by se u vyučujícího střídaly.

6 Koncepce výuky - studijní plán

Pokud má výuka probíhat koordinovaně a systematicky ve všech čtyřech směrech, je potřeba stanovit si společné téma a rozvrhnout výuku do čtyř bloků po čtvrtletích. Dále je důležité shromáždit potřebný materiál a ve vzájemné spolupráci všech zainteresovaných pedagogů připravit soubor písní, básniček, říkadel a námětů, které se při výuce použijí. Učitelé se mezi sebou dohodnou, které konkrétní ukázky budou v hodinách v daném období zpracovávat, tak aby byla výuka synchronizovaná a docházelo k mezioborovému propojení.

Vzhledem k výše uvedenému rozvrhu připadají na každé studijní zaměření 92 lekce do měsíce, za čtvrtletí tedy proběhne přibližně 5 lekcí. Pro každou hodinu se vyberou 2-3 říkanky a písničky jako hlavní motiv společný pro všechny obory, téma si ale každý učitel může zpracovat a dále rozvíjet a obohacovat dle své invence a svých schopností.

V hudebním oboru se děti naučí vybrané písničky a říkadla rytmicky a hudebně zpracovat – vytleskávat rytmus, zpívat a samy sebe doprovázet na hudební nástroje (Orffův instrumentář), rozlišit tempo skladbiček (rychle/pomalou) nebo jejich tóninu (vesele/smutně), poznat začátek a konec fráze, pomlku.

Ve výtvarném oboru budou náměty zpracovány pomocí různých výtvarných technik adekvátních věku dětí – kresba, koláž, modelování, atd. Jako motivaci na začátku hodiny nebo zdroj inspirace během procesu tvorby může učitel použít písně nebo básničky, se kterými žáci pracují v ostatních lekcích a ilustrovat je.

V literárně dramatickém oboru se zaměří na mluvený projev – přednes básní nebo zpracování říkadel či písniček, například formou pohádky nebo dialogu dvou dětí, případně vypravěče a sboru, využití výrazových prostředků v mluveném projevu, aktivizaci slovní zásoby a rozvíjení představitosti.

V tanečním oboru se témata zpracují pohybem. Děti se naučí základní prvky pro taneční hry dle námětu, naučí se rozlišovat a vybírat správný pohybový slovník pro dané skladbičky, reagovat na změny v hudebním doprovodu, pohybovat se do rytmu, orientovat se v prostoru, vytvořit požadované formace, propojit mluvené nebo zpívané slovo s pohybem.

7 Rozpracování vybraného námětu

Pro začátek jsem jako nejvhodnější zvolila téma čtyř ročních období, protože k němu je na většině škol k dispozici množství sborníků s básněmi, říkadly i písněmi, a také dětem je toto téma velmi blízké. Náměty jsou snadno zpracovatelné, pro žáky pochopitelné a konkrétní, jako například počasí, zvířata, zvyky, zemědělské práce a lidské činnosti.

V praxi je potřeba vybrat a rámcově rozpracovat téma již na konci předchozího školního roku. Zapojení pedagogové se za tímto účelem pravidelně scházejí, celý proces koordinuje vybraný garant. Po zahájení aktuálního školního roku je nutné setkat se vždy před začátkem čtvrtletí, stanovit si cíle a připravit si společné podklady pro výuku (notové materiály, motivační obrázky, říkadla a písničky). Na následující poradě se pak zpracovávají připomínky k uplynulé fázi a dělají se případné úpravy pro další období.

Vytvořit ucelenou koncepci pro celoroční čtyřoborové vzdělávání je velmi náročné a obsáhlé, proto bych se v této práci zaměřila pouze na jedno období, přičemž taneční složku rozpracuji podrobně a ostatní zmíním alespoň okrajově. Předložím návrh koncepce jednotlivých lekcí pro druhé čtvrtletí, tedy období od poloviny listopadu do konce ledna. Popíši způsob práce s vybraným námětem a konkrétní pohybové zpracování jednotlivých říkanek, písní a tanečních her vztahujících se k tomuto ročnímu období. Veškerý materiál potřebný pro výuku – texty básniček a písní s odkazy na jejich zdroje, notový zápis hudebního doprovodu nebo odkaz na CD s použitými dětskými skladbami vložím do přílohy.

7.1 Téma: *Zima*

(II. čtvrtletí: 2. polovina listopadu + prosinec a leden = 5 lekcí)

Materiál (společný pro všechny obory):

písničky: Bude zima, bude mráz/Mrazíci/ Byla jedna Káča/Čertík Bertík/ Sněží, sněží.../Sněhurka

básničky: Padá listí/Zajíc a vážky/Čertí zlobení/Trpaslíček

Dále pro TO:

Běží mráček/Čertovská písnička/Sněhuláci (CD), improvizované klavírní skladbičky (korepetitor)

7.1.1 Listopad

Motivace: opadávání listů, příroda, počasí – vítr, déšť, bouřka,...

Materiál: Padá listí/Zajíc a vážky (básničky), Prší, prší (písnička), dále pro TO Běží mráček (CD)

1. lekce:

Taneční obor:

1. Zahřátí – *Běží mráček*: motivace – změny počasí (vítr, déšť, vichřice), pohybově ilustrujeme text písně, děti napodobují pedagoga (běh, poskoky,...); *vydýchání*- stoj se vzpažením (strom), třepotání prstů (lístečky), hlubokým výdechem do koruny stromu sfoukneme listy z větví, lístečky se zvolna klouzavým pohybem snášejí k zemi (přechod do dřepu), pohyby použijeme při pohybové ilustraci básničky *Padá listí*

2. Rozcvičení – úklony (malé/velké – stromy ve větru), otáčení kolem osy v náklonu (vážka), dřep na špičkách bez opory o podlahu (zajíček), nácvik poskakování ve dřepu
3. Taneční průprava – nácvik hry *Zajíc a vážky*: poskoky ve dřepu v prostoru, běh po libovolných drahách, otáčení na místě
 - improvizace s klavírním doprovodem: počasí (vítr, déšť, bouřka, slunce), nejprve společné hledání pohybů vyjadřujících zadané jevy, pak vlastní improvizace, reakce na hudbu
 - běh v prostoru po libovolných drahách na píseň *Prší, prší* s vytleskáváním osminek nebo jiným pohybem představujícím kapky deště
4. Závěr hodiny - hra na rytmické nástroje (Orffův instrumentář) při improvizované klavírní skladbě na téma *počasí*, případně zpěv písně *Prší, prší* (bez pohybového doprovodu)

Hudební obor:

1. Zpěv písničky vztahující se k danému ročnímu období (např. *Prší, prší*) a nácvik rytmického doprovodu (vytleskávání 1. doby a osminek)
2. Seznámení se s nástroji z Orffova instrumentáře – výběr nástrojů vhodných pro hudební improvizaci na téma změny počasí (déšť – dřívka, bouřka/hřmění – tamburíny, vítr/meluzína – flétna,...)
3. Rozlišování *silně/slabě* - učitel improvizuje na klavír, když hraje slabě („lehký větřík“), doprovází ho tichým vyťukáváním skupina dětí s ozvučnými dřívky, když hraje silně („bouřka“), doprovází ho skupina s tamburínami, poté si děti vymění nástroje
4. Hudební ilustrace básničky *Zajíc a vážky*: např. 1 skupina dětí vyťukává 1. dobu („zajíc skáče“) a 2. skupina vytleskává osminy („vážka letí“)

Dramatický obor:

1. Rozmluvení - učitel na začátku hodiny navodí atmosféru vyprávěním o podzimu, děti doplňují své asociace, zkoušejí najít výrazové zpracování daného tématu
2. Recitace - nácvik básničky *Padá listí* + intonace, gestikulace, příp. hra na tělo
3. Kolektivní simultánní pantomima – učitel vypráví příběh o podzimu (počasí, chování zvířátek a lidí, příroda,...), děti jeho vyprávění pantomimicky ztvárňují
4. Učitel si vymění roli s některým z dětí

Výtvarný obor:

Učitel přečte dětem básničku *Padá listí*, rozdá dětem listy různých stromů na prohlédnutí, společně vyberou vhodné barvy a zkusí nakreslit listy dle předlohy nebo kmen stromu a na něm listy v podzimních barvách, případně kresba dešťových kapek různé velikosti a odstínů.

7.1.2 Prosinec

Motivace: čert a Mikuláš, počasí – sníh/vítr, Vánoce

Materiál: Čertí zlobení (básnička), Byla jedna Káča/Čertík Bertík (písničky), Mrazíci, dále pro TO Čertovská písnička (CD), koledy + další dle výběru pedagogů

1. lekce:

Taneční obor:

1. Zahřátí – *Čertovská písnička*: motivace – čertíci v pekle, pohybově ilustrujeme text písně (čerti se probouzí, dovádí kolem kotle, rozdělávají oheň, vrtí ocásky,...) + *vydýchání* – foukáme do plamenů (slabě/silněji)
2. Rozcvičení – *Čertí zlobení*: dupání, přeskoky vpravo/vlevo, přechody ze stoje do lehu/sedu a zpět do stoje, tleskání (dle vlastní invence – inspirace textem)
3. Taneční průprava – *Čertík Bertík*: nácvik přeskoku na místě (čertík vyskakuje z pytle), chůze po kruhu +přeskok, dále spojit pohyb a zpěv *Byla jedna Káča* (3/4 T): seznámení dětí s 3/4 taktem-s ozvučnými dřívky vyťukávání 1. doby, dále nácvik chůze v prostoru + na 1. dobu ťuknout, bez dřívek chůze s důrazem na 1. dobu (dupnutí kopýtkem), na refrén poskočný krok +tleskání
4. Závěr hodiny - zpěv písně *Byla jedna Káča* u klavíru

Hudební obor:

1. zpěv písniček vztahujících se k mikulášské nadílce

2. výběr nástrojů pro rytmický doprovod básničky *Čertí zlobení*: např. na 1. část bubínek („dupy dupy...“), 2. č. tamburína – chrastění, činelky, dřívka („pojedeme na kole...“), triangel,... (několikrát opakujeme, aby si děti mohly vyzkoušet různé nástroje)
3. nácvik písně *Byla jedna Káča*: zpěv+ poznávání 1. doby ve 3/4 taktu (dupnutí) a 2/4 taktu (tlesknutí)

Dramatický obor:

1. Rozmluvení - povídání o příchodu zimy, děti popisují přírodu, počasí, chování zvířátek v zimě,...; rytmika se zimními pojmy – vytleskávání slabik, skládání do vět
2. Navození atmosféry – děti pohybem naznačují padání sněhu, chytání vloček, měkké našlapování v čerstvě napadaném sněhu, obtížnou chůzi v závějích,...
3. Pohybová průprava – děti pohybem ilustrují básničku *Čertí zlobení* (podle pokynů - viz taneční obor), poté zkouší najít vlastní pohybový a výrazový slovník
4. Vyprávění příběhu – žáci se posadí do kruhu, na základě předchozí básničky o čertících vytváří vlastní příběh: první dítě v kruhu vymyslí úvodní větu pohádky, postupně ostatní děti po jedné větě příběh rozvíjejí (tzv. nekonečná pohádka)

Výtvarný obor:

Na začátku hodiny si děti zazpívají písničku nebo zarecitují básničku o čertu a Mikulášovi, nakreslí čerta nebo Mikuláše, mohou vytvořit i koláž (nalepit Mikulášovi vousy nebo vlasy z vaty, čertovi chlupy nebo ocas z černé bavlnky, pytel z kousku látky,...).

2. lekce:

Taneční obor:

1. Zahřátí – hra na *Sněhové vločky* (korepetice nebo vhodná skladba z CD):
motivace – děti se promění v lehounké sněhové vločky, rozletí se po prostoru, když do nich foukne vítr (učitel dává impulzy k rozběhnutí cinknutím na triangl – jak tón slábne, let vloček se zpomaluje, když tón dozní úplně, snesou se až na zem); *vydýchání* – sed zkřížmo v kroužku, chytáme poletující vločky do dlaní a fouknutím je posíláme ostatním dětem
2. Rozcvičení – jednoduché protažení jednotlivých částí těla
3. Taneční průprava – běh po libovolných drahách ve skupině/jednotlivě:
motivace – blíží se Vánoce, na nebi můžeme vidět letící kometu (velká hvězda s chvostem z drobných hvězdiček) – jedno dítě dostane žlutý kroužek, který bude držet nad hlavou („hvězda“), probíhá třídou, vybírá dráhu, ostatní hvězdičky se k němu připojují a utvoří „ocas“ komety, na cinknutí trianglu se kometa rozpadne na jednotlivé hvězdičky, které se rozletí po obloze a dopadnou na zem; děti se postupně vystřídají v roli velké hvězdy
 - rytmické cvičení: poslechneme a zazpíváme si vánoční koledu, posadíme se, rozdáme dětem skořápky od ořechů, ťukáním jedné skořápky o druhou nebo i o podlahu vytváříme improvizovaný rytmický doprovod skladby, při mezihře chodíme v prostoru, na další sloku se opět posadíme nebo pokračujeme v chůzi a spojíme pohyb s rytmickým doprovodem
 - taneční hra *Mrazíci*: děti běhají po libovolných drahách v prostoru, po 1. části písně učitel zavolá jméno jednoho žáka, na 2. část („Mráz volá...“) děti poskakují ve skupině za vybraným „mrazíkem“ a tleskají do rytmu
4. Závěr hodiny – zpěv koledy u klavíru (nebo s CD)

Hudební obor:

1. Zpěv vánočních koled
2. Řízený doprovod na rytmické nástroje nebo ořechové skořápky (učitel určí, jakým způsobem budou děti na nástroje hrát)
3. Improvizovaný doprovod (děti si samy vymýšlejí)
4. Rozlišení durové a mollové tóniny (např. *Půjdeme spolu do Betléma x Den přeslavný*)

Dramatický obor:

1. Rozmluvení - povídání o vánočních tradicích a zvycích, zpěv koledy
2. Etuda – učitel rozdělí děti do dvojic (Čert a Káča) a recituje text písně *Byla jedna Káča*; děti pantomimicky ztvárňují děj
3. Improvizace podle kostry příběhu – učitel jako vypravěč rozvine text písničky do příběhu, děti mu napovídají a pomáhají příběh dotvořit, poté si rozdělí role a příběh zinscenují
4. Zpěv koledy (např. *Jak jsi krásné neviňátko*) + pohybové ztvárnění textu

Výtvarný obor:

Učitel pustí dětem z CD vánoční koledy jako kulisu, děti budou kreslit sněhové vločky nebo je budou vystříhovat z papíru a nalepí je na modrý podklad, nakreslí vánoční stromeček a z barevného papíru vystříhnou ozdoby, které na něj nalepí, apod.

7.1.3 Leden

Motivace: počasí (sníh, mráz), zvířátka v přírodě, činnosti (stavění sněhuláků, lyžování/sáňkování)

Materiál: Trpaslíček (básnička), Bude zima, bude mráz; Sněhurka, Sněží, sněží (písničky), dále pro TO Sněhuláci (CD)

1. lekce:

Taneční obor:

1. Zahřátí- hra na *Sněhové vločky* (korepetice nebo vhodná skladba z CD dle výběru pedagoga) – viz 2. lekce v prosinci, ale část dětí bude představovat vločky a část vítr (s modrými nebo bílým šátky), vločky sedí ve dřepu, skupina dětí představující vítr probíhá mezi nimi a rozfoukává je po prostoru – vločka přeletí na jiné místo, kde opět přejde do dřepu a čeká na další impulz (orientace v prostoru, spolupráce)
2. Rozcvičení- protažení zad na podložkách: vzpor klečmo - prohýbání a vyhrbení v bedrech (kočička), sed na patách – úklony vpravo a vlevo (vítr), sed na patách + zabalení trupu ke kolenům- převaly (sněhové koule), dřep + poskoky ve dřepu (ptáček); pohybová ilustrace písničky *Sněží, sněží,....* – sed na patách, pohyb paží ze vzpažení přes upažení do připažení + třepotání prstů („sněží“), přechod do vzporu klečmo a vyhrbení zad („kočička“), sed na patách + úklony vpravo a vlevo („fouká“), přechod do vzporu klečmo a prohnutí v bedrech („pejsek“)
3. Taneční průprava- nácvik kruhu/chůze po kruhu, orientace v prostoru – písnička *Bude zima, bude mráz*: na 1. část sloky děti chodí po kruhu s držení za paže, na 2. část se rozeběhnou do prostoru a posadí se do dřepu (ptáček se schovává), během mezihry se musí rychle vrátit do kruhu
- rytmické cvičení: *Trpaslíček* – běh v prostoru + vytleskávání (1. doba fráze, 1. doba taktu, 1. + 2. doba taktu, osminy)/

obměna – děti stojí v zástup v rohu třídy, učitel vytleskává 1. dobu fráze, 1. dobu taktu, ..., děti na tlesknutí vyběhnou na diagonálu nebo do prostoru
- hra na *Mrazíka*: jako hra na honěnou, ale místo běhu používáme výskoky snožmo, po jedné noze nebo ze dřepu, apod., koho se „Mrazík“ dotkne, zůstane bez hnutí stát („zmrzne“)

4. Závěr hodiny – zpěv písně *Bude zima, bude mráz*: děti zpívají otázku (1. část sloky), učitel jim odpovídá (2. část sloky)

Hudební obor:

1. Poslech a zpěv písničky *Bude zima, bude mráz* (děti zpívají 1. část sloky, učitel 2. část)
2. Poznávání začátku hudební fráze: učitel na začátku každého verše výše uvedené skladby cinkne na triangel, děti sledují, jak tón postupně doznívá a ke konci fráze mizí, poté samy zkoušejí cinknout na triangel nebo činelky
3. Vytleskávání určených dob při recitaci básničky *Trpaslíček*: 1. doba fráze, 1. doba taktu, 1. a 2. doba taktu, osminy
4. Zpěv písničky *Sněží, sněží*: seznámení s 3/4 taktem – 1. doba tlesknutí, 2. a 3. doba plesk o stehna

Dramatický obor:

1. Rozmluvení - popis lednového počasí, přírody, atd., hledání charakteristických pojmů (zima, sníh, mráz, lyžování, sněhulák,...) + gesta typická pro dané pojmy
2. Rýmování – na vybraná slova zkoušejí děti vytvářet vlastní rýmy, krátké básničky nebo příběhy
3. Smyslové vnímání - žáci se rozdělí do dvojic nebo trojic, učitel navodí atmosféru sněhové vánice, ve které není na krok vidět - děti zavřou oči, učitel je rozmístí různě v prostoru třídy a pak se musí stále se zavřenýma očima hledat po zvuku (např. tleskání – padající vločky, hvízdání - meluzína mňoukání – ztracená kočička,...)

4. Dramatizace – děti si z CD poslechnou písničku *Bude zima, bude mráz*, rozdělí se na sbor a ptáčky, sbor recituje 1. část sloky, učitel 2. část a ptáčci ztvárňují text pohybově

Výtvarný obor:

Kresba zimní krajiny – děti nejprve pokryjí celou čtvrtku vodovými barvami (bílá/modrá), využijí rozpíjení barev a jejich vzájemné prolínání, po zaschnutí nakreslí na podklad tuší obrysy zasněžených stromů.

2. lekce:

Taneční obor:

1. Zahřátí – děti pohybově ilustrují písničku *Sněhuláci* (z CD, nápodobou pohybů pedagoga) - koulení sněhových koulí, házení, padání vloček, jízda na lyžích/na saních, chytání vloček,...
2. Rozcvičení – sed ve II. pozici: protažení dolních končetin; nastavení správného držení zad
3. Taneční průprava – výskoky snožmo/po jedné noze: z obručí o třech velikostech postavíme na zemi sněhuláky, děti skáčou z jedné obruče do druhé, postupně můžeme vzdálenosti mezi obručemi zvětšovat
 - běh po vlnovce: zvětšíme mezery mezi obručemi tak, aby se mezi nimi dalo probíhat, děti běží kolem obručí („slalom na lyžích“), poté obruče odstraníme a děti zkouší běhat po dané dráze samostatně
 - hra na *Sněhurku*: děti stojí v kroužku, jedno je s modrým šátkem uprostřed, při 1. sloce děti v kroužku poskakují na místě a tleskají, Sněhurka poskakuje uvnitř kruhu a mává šátkem nad hlavou, při 2. sloce děti vzpaží a chytí se všechny za ruce, utvoří „brány“, Sněhurka probíhá pod nimi dovnitř a ven, u koho skončí, tomu předá šátek a vymění si s ním místo
4. Závěr hodiny – zpěv písničky *Sněhurka*

Hudební obor:

1. Rozezpívání: opakování písniček z předchozích lekcí
2. Nácvič písň *Sněhurka* (rozlišení tečkovaného rytmu a legata): 1. sloku jedna skupina dětí vytleskává nebo vyťukává na dřívka (krátce, ostře), 2. sloku doprovází 2. skupina delšími tóny na triangl nebo činelky; pak si skupiny vymění nástroje
3. Zesilování/zeslabování: s Orffovým instrumentárem, učitel popisuje počasí, děti reagují hrou na nástroje v adekvátní intenzitě (např. venku fouká slabý větřík, vločky tiše poletují, vítr zesiluje, mění se ve vichřici, přichází sněhová vánice, pak začíná ustupovat a vše se pomalu uklidní a ztiší)

Dramatický obor:

1. Pantomima se zimními pojmy – vybraný žák pantomimicky předvádí učitelem zadaný výraz (zima, lyže, sníh,...), ostatní děti hádají, kdo uhodne první, vystřídá si místo s předvádějícím dítětem
2. Rytmizace řeči + hra na tělo – recitace básničky *Trpaslíček* s vytleskáváním, vydupáváním, plácáním do steh, apod.; rozdělení do skupin – jedna skupina například vydupává půlové noty, druhá plácá do steh čtvrté a třetí vytleskává osminy
3. Herecká etuda – učitel nejprve zazpívá písničku o *Sněhurce*, pak ve spolupráci s dětmi shrne děj stejnojmenné pohádky, rozdělí role a skupina se pokusí pohádku o Sněhurce zinscenovat (s bočním vedením učitele jako vypravěče)
4. Improvizace – učitel s dětmi zpívá písničku *Sněží, sněží*, děti libovolně reagují na text pohybem

Výtvarný obor:

Výroba sněhuláka různými technikami (kresba/malba, koláž, modelování,...)

8 Závěr

Jak už jsem zmínila ve čtvrté kapitole, základní orientace ve všech uměleckých oborech je jistě přínosná pro všechny žáky ZUŠ, ať už si pro další studium vyberou jakékoli zaměření, a já osobně jsem velkým příznivcem tohoto způsobu výuky. Bohužel jeho realizace je velmi časově i organizačně náročná. Vyžaduje plné zapojení a spolupráci všech zúčastněných pedagogů, z nichž každý musí obětovat nemalou část svého volného času, aby se mohl podílet na tvorbě celoroční koncepce a příprav.

Práce s dětmi předškolního věku navíc klade specifické nároky na osobnost učitele. Každý, kdo pracuje s těmi nejmenšími, by se měl nejen seznámit s fyziologickými a psychologickými zvláštnostmi tohoto věku, ale měl by mít o tento druh pedagogiky zájem a měl by umět s malými dětmi přiměřeně jednat. Pracovat s dětmi předškolního věku znamená hrát si s nimi, vzdělávat je zábavnou formou. Hry mají svůj pedagogický cíl, ten ale zná jen učitel. Výchova předškoláků by tedy neměla být příliš rozumová, ale měla by dětem dávat možnost objevovat, prožívat a poznávat. S každým dítětem je také potřeba pracovat s přihlédnutím k jeho individualitě a respektovat jeho zvláštnosti. Učit předškolní děti tedy pro učitele znamená i práci na vlastní osobnosti (Janžurová a Borová, 1992).

Je proto obtížné najít pedagogy, kteří jsou ochotni angažovat se a do projektu se zapojit. Mnozí navíc staví svůj obor nad ostatní a nemají pocit, že by pro jejich žáky poznatky z ostatních zaměření mohly být přínosem, že by z nich mohli čerpat a rozšířit si díky seznámení se s prací v ostatních oborech své obzory. Někteří zase neradi pracují s malými dětmi. Ještě nedávno jsme se u některých našich kolegů setkávali s názorem, že do jejich předmětu by měly děti začít chodit až po zahájení povinné školní docházky. Dle mého názoru za tímto přístupem stojí vědomí náročnosti této práce. Malé děti vyžadují plnou pedagogovu pozornost, nutí ho nacházet nové a nové metody, inovovat své běžné pracovní postupy, dále se vzdělávat a objevovat způsoby, jak učinit předávání poznatků atraktivním. Často je také překážkou neochota učitelů spolupracovat a komunikovat s ostatními a měnit svůj zavedený způsob výuky.

Z těchto důvodů také byla paralelní výuka čtyř oborů na naší škole přerušena, i když se k ní často v diskuzích vracíme a máme v plánu ji znovu

uvést do života, k čemuž bych ráda přispěla tím, že připravím a rozpracuji plán výuky alespoň pro první rok. S ostatními pedagogy bych návrh koncepce konzultovala a zohlednila bych jejich návrhy a připomínky, sama bych ale shromáždila jednotlivé materiály a připravila podklady pro výuku. Ušetřila bych tím ostatním čas i práci, a tím je možná motivovala a přilákala k účasti na tomto náročném projektu. Naše škola by tak znovu mohla rodičům budoucích žáků nabídnout něco nového a originálního. Rovněž pro učitele by mohl tento krok být podnětem pro jejich další vývoj, zavádění a využívání nových metod výuky a pro celkovou změnu přístupu k jinak zaběhlému stylu práce.

V neposlední řadě by pak tento způsob výuky prospěl samotným dětem. Už Jan Amos Komenský (1592-1670) si byl vědom toho, že všechno, co člověk „sua sponte“ (z vlastní vůle, spontánně) činí, má nějaký význam a že to ukazuje k jeho skutečným tělesným nebo duchovním potřebám. Až budou tyto potřeby rovnovážně a ušlechtilě naplněny, začne být člověk teprve tím, čím vlastně je, uskuteční se. Takový člověk pak bude harmonickou osobností, bude v souladu sám se sebou i s druhými (Uždil, 1982, s. 15). Profesor Uždil k tomu ještě dodává, že ten, kdo se dovede umění přiblížit cestami odpovídajícími jeho jedinečným vlastnostem, obohacuje svůj život (1982, s. 7).

Podobný názor vyjadřuje i Libuše Kurková ve své stati týkající se estetické výchovy předškolních dětí. Říká, že každý, kdo se někdy věnoval hudbě nebo tanci, si k těmto oborům zachová trvale blízký vztah, i když tuto činnost časem opustí. Ten, kdo si někdy zahrál na nějaký nástroj, zazpíval si nebo zatančil, vytváří si pro další život předpoklady pro hlubší a zasvěcenější chápání uměleckých děl (Mišurcová, 1974).

Toto i já považuji za hlavní poslání základních uměleckých škol, vychovávat jedince se vztahem k umění a s všeobecným kulturním rozhledem. Jedince, který sám bude pracovat na svém osobnostním rozvoji a v budoucnu povede k umění i své potomky.

PŘÍLOHY

- texty básniček, písniček a říkadel, notové podklady

Listopad

Padá listí (F. Hrubín)

Padá listí zlaté, rudé, je ho plná zahrada.
A co potom padat bude, až to listí opadá?
Potom bude padat sníh, co ho bude na větvích.

Zajíc a vážky (od dětí z MŠ)

Skáče zajíc po strništi, bílé vážky za ním sviští.
Jedna zleva, druhá zprava, zajíc hledá, kam se schová.

Prší, prší – CD J. Rákosníková: Hrajeme si u maminky, stopa č. 15

Běží mráček – CD J. Rákosníková: Studánko rubínko, stopa č. 31

Prosinec

Čertí zlobení (od dětí z MŠ)

Dupy, dupy, dupáníčko, to je malé zlobeníčko.
Jako čerti v pekle chováme se vztekle.
Teď si na zem leheme, už se ani neheme.
Pojedeme na kole, dojedeme ke škole.
Tam se všichni posadíme a pěkně se pohladíme.
Čerty v pekle necháme, tlesky, tlesky, tleskáme.

Byla jedna Káča – viz notová příloha

Byla jedna Káče, co se chtěla vdát,
čert to na ní viděl, šel s ní tancovat.
/: Na krk mu skočila, dokola s ním točila. :/

Čert se jí moc líbil, že byl rohatý,
že měl v pekle teplo a byl bohatý.
/: Když nemoh' na nohy, tahala ho za rohy. :/

Hned si chtěla Káča toho čerta brát,
pořád se ho ptala, jak moc ji má rád.
Čert na to: „ Pro tebe, chtěl bych třeba do nebe.
Ble-ble-ble, pro tebe, půjdu rovnou do nebe.“

Čertík Bertík (z MŠ)

Čertík Bertíku, co to neseš v pytlíku?
Čertíku Bertíku, co to v pytli máš?
Je to myš, bílá myš, snad se hochu nebojíš?
Čertíku Bertíku, pojď jen ke mně blíž.

Mrazíci – viz notová příloha (Jeřábková aj. – Od jara do zimy, str. 84)

Čertovská písnička – CD Koukám okem malíře, stopa č. 3

Leden

Trpaslíček (J. Lössl – Tvořivý vztah k pohybu)

Běží, běží trpaslíček, sníh mu padá na nosíček.

Bude zima, bude mráz – CD J. Rákosníková: Hrajeme si u maminky, stopa č. 2

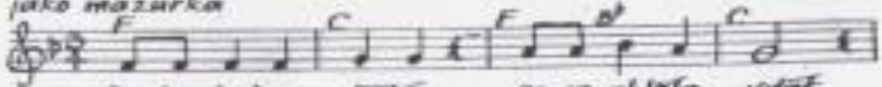
Sněhurka – viz notová příloha (Jeřábková aj. – Od jara do zimy, str. 72)

Sněhuláci – CD Písničky z kouzelné školky, stopa č. 2

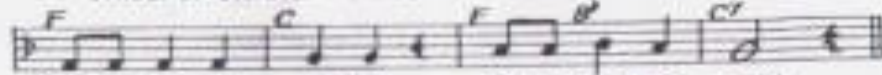
Byla jedna Káča

hudba Pavel Jurkovič
text Věra Provasníková

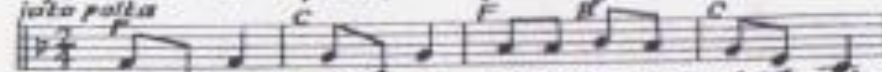
jako mazurka



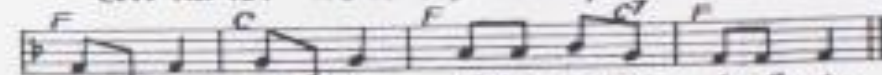
By-la jedna káča, ce se chtěla vidět.
Čert se jí moc lí-bil, že byl ro-ha - tý,
lhned si chtěla káča, toho čerta brát,



Čert to na ní viděl, že měl v pekle toplo,
pořád se ho ptala, jak moc jí má rád.
jako polka



Na křk mu skoč - la, doka - la s ním tač - la,
když nemoh na no - hy, taha - la ho za ro - hy,
Čert na to: Tro te - bě, chřitých běta do ne - bě,



na křk mu skoč - la, doka - la s ním tač - la.
když nemoh na nohy, taha - la ho za ro - hy.
bře-bře-bře, pro te - bě, půjdu rovnou do ne - bě.

SNĚŽÍ



1. Sněží, sněží, mráz kolem běží,
2. Fouká, fouká, bílá je louka,



zima je kočička, hřbet se jí ježí.
zima je pejskovi, ke kamnům kouká.

Sněhurka

1. 2. 3.

Sně - hur - ko, zpt - vej pís - nič - ku, po - skoč si s ná - mi
 Lehej, usnědžou

chví - lič - ku, Sně - hur - ko, zpt - vej pís - nič - ku,

po - skoč si s ná - mi chví - lič - ku, Sně - ho - vj šá - te - ček

10 11 12

Sně - hur - ka má, sně - ho - vj šá - te - ček ná - ko - mu dá.

10

Sně - ho - vj šá - te - ček Sně - hur - ka má,

11 12

sně - ho - vj šá - te - ček ná - ko - mu dá.

13 14 15 16

13 14 15 16

13 14 15 16

13 14 15 16

Mrazíci

2. 3.

Ho - ni - li se dva mra - zí - ci, ho - ni - li se
 Vesel

4. 5. 6.

po u - lič - ci, ke ko - mu, ke ko - mu.

7. 8. 9. 10. 11. 12.

pří - dá - me se k ně - ko - mu. Mraz - vo - lá,

10. 11. 12.

pojď - te ven, es - tá - ka je pod sně - hem,

13. 14. 15. 16.

mraz - vo - lá, pojď - te ven, zí - ma je tu.

1. Honili se dva mrazíci,
 honili se po ulici,
 ke komu, ke komu,
 přidáme se k někomu.
 Mraz volá, poďte ven,
 všechno už je pod sněhem,
 mraz volá, poďte ven,
 zima už je tu.
2. Honili se dva mrazíci,
 honili se po ulici,
 ke komu, ke komu,
 schováme se k někomu.
 Mraz volá, poďte ven,
 všechno už je pod sněhem,
 mraz volá, poďte ven,
 zima už je tu.

SEZNAM LITERATURY A HUDEBNÍCH PODKLADŮ

DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy*. 2. vyd. Ostrava: Montanex, 1992. ISBN 80-85300-98-2.

JANŽUROVÁ, Zdena a BOROVIÁ, Milada. *Klavírní školička pro děti 4-7 let*. 4. vyd., Praha: Panton, 1992.

JEŘÁBKOVÁ, Jarmila. *Taneční průprava*. 2. vyd. Praha: SPN, 1986.

JEŘÁBKOVÁ, Jarmila, LAZAROVÁ Jasna a RUMIL, Jiří. *Od jara do zimy: 20 dětských tanečních her*. Praha: Orbis, 1963. Edice lidové umělecké tvořivosti.

JUDOVINA-GALPERINA, Taťána Borisovna. *U klavíru bez slz aneb Jsem pedagog dětí*. Brno: LYNX, 2000. ISBN 80-902932-0-4.

KURKOVÁ, Libuše a EBEN Petr. *Hudebně pohybová výchova*. 3.vyd. SPN. 1980. 92 s. ISBN 14-343-80

LÖSSL, Jiří. *Tvořivý vztah k pohybu - deset lekcí rytmické a pohybové výchovy mladšího žactva*. Časopis Talent č. 1-10 (září 2003 -červen 2004)

MACHKOVÁ, Eva. *Jak se učí dramatická výchova*, Nakladatelství AMU Praha, 2007, ISBN 978-80-7331-089-9.

MIŠURCOVÁ, Věra. ed. *O estetické výchově nejmenších*. Praha: SPN, 1974.

RÁKOSNÍKOVÁ, Jarmila. *Hrajeme si u maminky*. 3.vyd. Nakladatelství Vyšehrad spol s r.o. 2008. 80 s. ISBN 978-80-7021-973-7

RÁKOSNÍKOVÁ, Jarmila. *Studánko rubínko*. 1. vyd., Nakladatelství Vyšehrad spol s r.o. 2009. 96 s., ISBN 978-80-7021-932-4

RÁKOSNÍKOVÁ, Jarmila. *Ten vánoční čas*. 1.vyd., Nakladatelství Vyšehrad spol s r.o. 2006. 80 s., ISBN 80-7021-855-X

RAKOVÁ, Milena, ŠTÍPLOVÁ, Ljuba a TICHÁ, Alena. *Zpíváme a tvoříme s malými*. Brno: Edika, 2012. ISBN 978-80-266-0067-1.

UŽDIL, Jaromír a ŠAŠINKOVÁ, Emilie. *Výtvarná výchova v předškolním věku: učebnice pro obor 76-40-6*. 2. vyd. Praha: SPN, 1982. Učebnice pro střední školy.

KOUKÁM OKEM MALÍŘE [zvukový záznam na CD]. B&M Music. 2000 159 034-2

PÍSNÍČKY Z KOUZELNÉ ŠKOLKY [zvukový záznam na CD]. Noll Records. 2002.

Dále čerpám z vlastního souboru básniček a říkadél, s kterými jsem se setkala v praxi a které jsem shromáždila během svého studia na HAMU, na pedagogických seminářích, od žáků tanečního oboru a z dětských knížek.